

Det kan konstateras att vart fjärde hus som är byggt under de senaste tio åren är Sjuka Hus och orsaken kan sammanfattas med ett ord – fukt! Allergier och överkänslighet ökar bland barn och ungdomar, vilket har sin förklaring i den dåliga inomhusmiljön.

Sjuka Hus – ett folkhälsoproblem

Tekniker betecknar det som bristande inomhusmiljö, hälsoskyddsinspektören hänvisar till lagens definition "sanitär olägenhet" och läkarna talar om ett folkhälsoproblem. I dagligt tal handlar det om ett problem som är mera känt som Sjuka Hus.

Det började i slutet på 1970-talet som dagissjuka och kontorssjuka för att senare kallas Sjuka Hus. Så småningom uppmärksammades detta och en kommitté tillsattes att utreda frågor kring förebyggande av allergier och överkänslighetsreaktioner, vilket presenterades i Allergitutredningen.

Allergitutredningen har konstaterat en alarmerande ökning av allergier och överkänslighet bland barn och ungdomar, problem som har ett samband med inomhusmiljön. Forskningen har visat att barn är betydligt känsligare än vuxna för miljöföroreningar och att de reagerar tidigare på en dålig miljö.

Utredningen har definierat problemet på följande sätt: "Med Sjuka Hus avses hus med sådana brister som har ett samband med byggnadens utförande, drift, brukande och/eller underhåll, vilket leder till besvär och hälsorisker hos människor som vistas i byggnaden".

Problemet omfattning

I rapporten "Hus och hälsa i Stockholm" har Miljöförvaltningen undersökt inomhusmiljön i Stockholms fastigheter. Den visar att vart fjärde hus byggt efter 1984 är att betrakta som Sjuka Hus. Sammanlagt finns ca 1 500 hus i Stockholm där inomhusmiljön är så dålig att den medför hälsobesvär för de boende.

De senaste årens debatt i miljöfrågor har handlat om uteluften, utsläpp från industrier, vatten, skog, gödsling i jordbruk och andra frågor där svaren söktes för den drastiska ökningen av allergier. Miljödebatten har inte uppmärksammat sambandet mellan allergier och Sjuka Hus, trots att vi vistas inomhus upp till 90 procent av vår tid.

Foto: Leif Kävestad

Det är inte ovanligt att boende får samma hälsobesvär i hus med mögelskador som i Sjuka Hus. Det mögelskadade huset på bilden är byggt på 50-talet.

Frekvensen av allergi/överkänslighet när det gäller barn i dag är att vart tredje barn är drabbat. Dessutom dör ca 1 200 människor årligen av astma/allergi som direkt eller indirekt dödsorsak.

Orsak och verkan

Orsaken till i stort sett alla Sjuka Hus kan beskrivas med ett ord – fukt. Visst förekommer problem på grund av dålig ventilation, men orsaken till de hälsobesvär som finns i vår inomhusmiljö beror i huvudsak på samband med mögel, ammoniakgaser och flyktiga organiska ämnen i inomhusluften.

Dessa problem kan sättas i samband med den byggfukt i betongbjälklaget som stängts inne under golvmattor av plast och linoleum. Förutom fukt i betongkonstruktionen tillförs ytterligare fukt i form av flytspackel och vattenbaserade lim. Till detta kommer också emissioner från målarfärg, lim, primer och spackel.

Totalhalten av flyktiga organiska ämnen, TVOC, visar att inomhusluften i problemmiljöer ofta har tre till fyra gånger högre halter av föroreningar än vad som förekommer i utomhusluften. En ständigt återkommande diskussion vid höga halter av föroreningar i inomhusluften är ventilationen. Där har det visat sig att enkla ventilationssystem, typ självdrag är de som fungerar bäst,

medan mekaniska till- och frånluftssystem fungerar sämst.

Hälsobesvär

Begreppet allergi definieras i folkspråket som något man inte tål. Orsaker till den vanliga formen av allergi är ett samspel mellan ärftlig benägenhet, vilket en stor del av befolkningen har, samt att utsättas för något som skadar slemhinnan, t ex damm, föroreningar eller reterande gaser.

Den överkänslighet som drabbar människor i Sjuka Hus ger samma symptom som allergi, men även diffusa symptom som huvudvärk, trötthet, illamående, yrsel och hudrodnader. Vanliga besvär är också ögon-, näs- och halsbesvär samt eksem, klåda och torr hud.

Allergierna kostar samhället 5,6 miljoner kronor varje år. När skall den kostnaden nå den punkt då det är lönsamt att bygga bostäder, dagis och skolor så sunda att de inte orsakar hälsobesvär?

Färger och forskning

Miljön och hälsan är frågor som senaste åren fått ett större utrymme i debatten. Där används honnörsord som kvalitets-säkring och erfarenhetsåterföring innan en samlad kunskap finns inom området.

Färgens inverkan på målarerna och arbetsmiljön har resulterat i en avveckling av lösningsmedelsbaserade färger inomhus inom byggnadsmåleriet. Det kan konstateras att forskningen vad gäller målarfärgens inverkan på boende och inomhusmiljön ännu inte har påbörjats. Många målarmästare och målare har kunskaper som baseras på en långvarig yrkeserfarenhet av hur de boende påverkas av olika färger, t ex naturfärger och vattenbaserade färger. Det är därför viktigt att den erfarenhet som finns i måleribranschen tas tillvara och ges utrymme i debatten om hur inomhusmiljön kan förbättras.

Leif Kävestad